

שיעורי תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת צו יד אדר ב תשסח ♦ דף היומי בבלי: גדרים צא ירושלמי: יבמות כט

ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד וגו' והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו.. (ח לא)

נושאי ה'דף' בעלון

מי שנהג להתענות ביום א' של סליחות, ממתי אפשר להתיר את הנדר.....נדרי צא

לימוד תנ"ך קודם, או תלמוד בבלי.....נזיר ב

קידוש והבדלה על כוס מים.....נזיר ג

כיצד הניח הנזיר תפילין על שערותיו.....נזיר ד

שעת הטבילה בערב שבת.....נזיר ה

פדיון הבן שנעשה שלא בזמנו.....נזיר ו

עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל.....נזיר ז

זמן אמירת תפלת הדרך, בעיר או מחוץ לעיר.....נזיר ח

כפתור ופרח.....עמוד 6

ספורים ומעשיות מגדולי ישראל מתוך משנת המועדים לפורים

עמודים 8 - 9

מצאנו ברבי אברהם אבן עזרא וברמב"ן, שני דיוקים בלשון הפסוק. האחד, שלא פירש הכתוב לומר בחיוב שרפת הנותר שהוא רק בנותר עד בקר. והשני, שאמר הכתוב בבשר ובלחם, ועל זה כתב הרמב"ן שבאה כאן הב' במקום מ', כאילו אמר: והנותר מהבשר ומהלחם.

ויש ליישב את שני הדיוקים, על פי מה שכתב הט"ז (יורה דעה מג סק"ז), שכל מקום שנאמרה לשון שיור, הכוונה שנשאר פחות מהחצי. לשון נותר, צריך לפרשה כמו כן, שהנותר הוא מיעוט הדבר.

בשבעת ימי המלואים, כיון שלא הגיע עדיין זמן ההקמה עד לראש חודש ניסן, ובכל יום ויום הוקם ונתפרק המשכן, נפסלו הבשר והלחם מיד בשעת פירוק המשכן, שהרי בזמן הפירוק לא היו הקלעים, והרי הם פסולים ביוצא. משום כך לא היו יכולים אהרן ובניו להספיק לאכול אפילו את מחציתם של הבשר והלחם.

מפני שנפסלו הבשר והלחם מבעוד יום, ומיד כשנתפרק המשכן ונאספו הקלעים חל בהם פסול יוצא, בטרם עלות שחרו של יום המחרת, לא אמרה כאן התורה עד בקר. ובגלל שהיה הנותר רובו של הקרבן, דקדקה התורה ואמרה בבשר ובלחם, ולא מהבשר ומהלחם.

כאשר נצטוו משה בפרשת תצוה בסדרם של ימי המלואים, לא קבע הקדוש ברוך הוא את זמנם, ויכול היה משה לעשותם לאחר אי' ניסן. אלא שמחמת חבוב המצוה הקדים משה רבנו את שבעת ימי המלואים לפני ניסן, כדי שיום א' בניסן יהיה היום שלאחר ימי המלואים. אילו היה משה רבנו מתחיל את שבעת ימי המלואים רק לאחר הראשון בניסן, לא היה צורך לפרק את המשכן מדי יום ביומו. ולא היו הבשר והלחם נפסלים בשעת קפול הקלעים. לכן בצוואה נאמר: 'הנותר ממנו עד בוקר'.

ע"פ פנים יפות

מי שנהג להתענות ביום א' של סליחות, ממתי אפשר להתיר את הנדר

בשו"ת מלמד להועיל (או"ח סי' קיז) נשאל במי שנהג זה כמה שנים להתענות ביום א' של סליחות, ואירע מקרה שאינו יכול להתענות, וצריך להתיר לו נדרו, אך מתירא שביום א' של סליחות בבוקר לא יזדמנו לו שלשה, ושואל האם יכול להתיר הנדר קודם יום א' של סליחות. ושורש הספק הוא שהרי מבואר בסוגיין שאי אפשר להתיר את הנדר עד שיחול, וא"כ יש מקום לומר שמי שנהג להתענות ביום מסוים כגון יום א' של סליחות, או ערב ראש השנה, או ז' אדר, או יום שמת בו אביו או רבו וכיו"ב, עד שאותו יום לא הגיע, לא התחייב להתענות, ועדיין לא חל הנדר.

והשיב המלמד להועיל שהנה לענין התרת נדר מבואר בסוגיין שאין מתירין הנדר עד שיחול, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רכח סעיף יז) ושם פסקינן בפירוש אפילו תלה הנדר בזמן דממילא אתא, מ"מ אין מתירין עד שיבוא הזמן. אמנם כמה ראשונים הכריעו שדוקא בתנאי שאפשר שלא יחול הנדר לעולם, אין מתירין עד שיחול הנדר, אבל תולה נדרו בימים כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל עדיין חכם מתיר. וזה דעת הר"ן בסוגיין, וכן הביא השיטה מקובצת שם בשם הרנב"י, וכן פסק הריטב"א בפ"י לרמב"ן, וכן משמע מהנמוק"י שם שהסכים לדעת הר"ן. אמנם כיון דבשו"ע פסק להחמיר אין לנו רשות להקל. [וראה עוד מש"כ לעיל פניני הלכה עט: במי שנדר שיהיה בשבת במירון].

אמנם בנידון דידן יש סברא להקל, שהרי באמת לא נדר להתענות כל יום א' של סליחות, וא"א לומר שכל יום של סליחות הוי נדר בפני עצמו, אלא כיון שנהג כן בדבר מצוה, הוי כמו נדר להתענות ביום זה, מ"מ יום א' של סליחות של כל השנים הם רק נדר אחד [עי' בינת אדם שער או"ה סי' צה, וראה הערה הבאה], וכיון שכבר היה יום א' של סליחות אשתקד א"כ כבר חל הנדר מיקרי. תדע שאילו עבר ולא התענה אשתקד ודאי חל הנדר מיקרי, דהא עבר על כל יחל, ובודאי ע"י היתר עוקר הנדר מעיקרא ולא עבר. ולכן פסק המלמד להועיל שאם יש דוחק אפשר להתיר קודם שבא יום א' דסליחות. עוד י"ל כיון שאומר שמתחרט על שלא אמר בלי נדר [עי' חכמת אדם כלל ק ס"ו], יש סברא שהרי זה כאילו כבר חל הנדר, שאם לא נאמר כן מה מועיל הפרת נדרים שעושים בערב ראש השנה לענין מנהג של מצוה שנהג בזמן ידוע, הרי כשיגיע הזמן צריך התרה מחדש, אלא ודאי שנקרא הגיע הזמן, כיון שכבר נהג כן ולא אמר בלי נדר.

עוד כתב המלמד להועיל שבאמת אם הוא חולה ואינו יכול להתענות, לדעת המג"א (או"ח סי' תקפ"א) אינו חייב להתענות, לפי שלא קיבל על עצמו להתענות אלא כשהוא בריא, ואין המנהג מחייבו להתענות בימי חוליו, ואנו צריך כלל התרה. אך הש"ך (יו"ד סי' ריד סק"ב) חולק עליו, וכתב שצריך התרה. אמנם מ"מ כבר כתב שם הדגול מרבבה שדבריו דחוקים, והעיקר שרק מי שחוזר בו, ואינו רוצה להתענות לעולם צריך התרה, אבל אם רק בפעם הזאת רוצה שלא להתענות אינו צריך התרה כמ"ש המג"א. ואף שהמג"א לא כתב זה רק בערב ר"ה, שאז נוהגין כל העם להתענות ואפשר שביום א' דסליחות הרי הוא כמי שמתענה יותר ממה שנהגו הצבור, שמשמע שם מדברי המג"א שצריך התרה, מ"מ יום א' דסליחות ג"כ נהגו רוב הצבור להתענות (עיין חיי אדם), וי"ל ג"כ שלא נדר ולא קיבל על עצמו אלא כפי המנהג. אך אם באמת אינו חולה במקצת אלא שחושב שיקשה עליו התענית, כגון אותן שדרין בעת הזאת במקום מרחצאות ועוסקין בחיזוק גופם, ודאי יש להחמיר וצריך התרה.

לימוד תנ"ך קודם, או תלמוד בבלי

הגמרא מבארת שהמשנה פירשה את דין ידות לפני דין כנויים, מכיון שדין ידות נלמד מדרשה, ודבר שנלמד מדרשה יש לו חביבות מיוחדת, ולכן התנא הקדימו. ובלשון הגמרא 'הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבין ליה'.

בטעם מעלת דבר שנלמד מדרשה כתב בספר מערכי לב (דף ר"ג) שדבר הנלמד מדרשה האדם קונה ביגיעה, שהרי אין הדבר מקרא מפורש, והנהא מדבר הנקנה לאדם ביגיעה גדול הוא, ועל כן יש לזה חביבות יותר מלימוד מקרא מפורש בתורה. וכיוצא בזה כתב בספר יד מלאכי (כללי האלף).

כעין זה יש שפירשו במדרש רבה (שיר השירים א יח) על הפסוק 'כי טובים דודיך מיין', חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה. ובגמרא (בבא מציעא לח). אמרו, רוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו, ופירש שם רש"י (ז"ה קב שלו) שאדם רוצה יותר קב אחד שלו כיון שקב שלו חביב הוא עליו על ידי שעמל בהן.

והנה כתבו תלמידי רבינו יונה (ברכות ה): שבברכות התורה תקנו שני ברכות, ברכה אחת 'אשר בחר בנו מכל העמים' כנגד תורה שבכתב, והברכה השניה 'לעסוק בדברי תורה' כנגד תורה שבעל פה, שהמדרש והמשנה הכל בכלל תורה שבעל פה.

ולכאורה יש לתמוה, מדוע אנו מקדימים את ברכת 'לעסוק בדברי תורה' שהיא נתקנה על תורה שבעל פה, והרי מצד הסברא היה נכון להקדים את הברכה על תורה שבכתב, ולברך 'אשר בחר' קודם.

היעב"ץ בסיודרו בית יעקב (ברכות השחר) כתב ליישב קושיא זו, שברכת לעסוק בדברי תורה, נתקנה על המדרש, לישא וליתן בדברי תורה, במידות שהתורה נדרשת בהם, בפילפול וסברא, ובכלל זה עסק הגמ', ואידי דאייתי מדרשא חביבא וקדמה. לאחר מכן באה הברכה השנייה 'והערב נא' על המשנה. ועפ"י דעת האר"י הק' אומרים 'והערב' בלא וי"ו, שהיא ברכה בפני עצמה. לאחר מכן באה ברכת 'אשר בחר בנו' שהיא על תורה שבכתב.

נידון זה שייך גם לסדר הלימוד, כדלהלן: בשל"ה הק' (מסכת שבועות פרק נר מצוה סעיף יב-ג) האריך בסדר לימוד הבנים, וכתב שיש ללמוד תחילה תנ"ך על הסדר עד שידעו היטב, ואח"כ ילמדו עמם משניות מראשם עד סופם, ואח"כ התלמוד. ועוד כתב שאף לדעת הסוברים שבלמוד תלמוד בבלי יוצאים אף ידי חובת לימוד תורה שבכתב [מפני שבתלמוד בבלי יש גם מתורה שבכתב], מ"מ בתחילת דרכו של האדם בלימוד התורה עליו ללמוד קודם כל את התנ"ך והמשניות עד שיהיו שגורים לו בעל פה, ואח"כ יוכל ללמוד רק תלמוד בבלי. וכן האריך בספר ווי העמודים (פרק ה) ובהגהות יש נוחלין (אות מ).

אמנם הש"ך (יו"ד סי' רמה סק"ה) כתב ללמד זכות על מנהג העולם שאין מלמדים את בניהם תנ"ך, עפ"י דברי הפוסקים שבלמוד תלמוד בבלי יוצאים ידי חובת תורה שבכתב. וכתב החתם סופר (דרשות ח"א קיב: תורת משה פרשת בשלח) כתב, שהדרך המקובלת מאבותינו היא ללמוד קודם גמרא ואח"כ מקרא, ואילו שהיפכו הסדר אין אחד מבניהם שלא יצא מהדת, ואין אחד מהם חפץ בלמוד ש"ס והוראת איסור והיתר. ועיין עוד בתולדות אדם (פרק ג) שהאריך בענין זה, ובקונטרס סדר לימוד תשב"ר, שהתחבר על עניין זה.

קידוש והבדלה על כוס מים

דבר מוסכם הוא על הפוסקים שהקידוש בשבת דאורייתא הוא, אלא שנחלקו הראשונים בסוגיין אם החיוב לקדש על היין הוא דאורייתא או דרבנן. ובאחרונים (מג"א סי' רע"א ס"ק לב, ט"ז ס"ק יט, שאגת אריה סי' ס, ובברכי יוסף שו"ב סי' רע"ב) פסקו שהוא מדרבנן.

והנה בט"ז (ס"ק יט) כתב, מעשה בא לידי במדינות מעהרין שעשית קידוש על כוס שהייתי סבור שהוא יין, והיה מים, ולפני היה כוס אחר שהיה בו יין, וכבר אמרתי הקידוש כולו, והעליתי בדעתי לכאורה לשתות היין האחר שבכוס השני מטעם שקידוש על היין הוא מדרבנן שדרשו באסמכתא זכרוהו על היין, אבל מדאורייתא יוצאים ידי חובה באמירה לחוד אף בלא כוס, ותקנת רבנן לא היתה אלא להסמיך את היין לקידוש דאורייתא שבזה יקיים המצוה, אבל אם כבר יצא ידי המצוה מן התורה, לא הצריכו בשביל היין לעשות קידוש מחדש.

ראיה לכך הביא הט"ז, ממה שנפסק בשו"ע (שם ס"ט"ו) שאם נשפך היין קודם שהמקדש טעם ממנו, יביא כוס אחר ויברך עליו בורא פרי הגפן ואין צריך לחזור ולקדש אלא יצא בקידוש הראשון. ומכך יש ללמוד לנידון דידן שיצא ידי חובת הקידוש ורק צריך לחזור על ברכת הגפן.

אמנם, הביא הט"ז שבפסקי מהרא"י (סי' קטו) דן בנידון כעין זה, ופסק שיחזור ויקדש שנית על היין, ולא די שיחזור ויאמר רק את ברכת הגפן, ואף שמהתורה יצא ידי חובת קידוש אף בלא ברכת הגפן, מכל מקום, מה בכך, הלא כמה מצות דרבנן ומברכים עליהם וכשם שאם טעה בראש השנה בתקיעות דמעומד שהם מדרבנן צריך לחזור ולתקוע ואין אומרים הואיל וכבר יצא ידי חובתו מן התורה בתקיעות דמיושב, אין צריך לחזור ולתקוע תקיעות דמעומד שהם מדרבנן. ועל כן גם בנידון זה יחזור ויעשה את הקידוש מתחילתו. [וכ"כ בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תל"ז].

אך הט"ז כתב על דבריו 'ואני תמה מאד על הרב הגדול הנ"ל שהוציא מפיו דברים כאלה', והלא בתקיעת שופר אם טעה בתקיעות וכבר גמר את כל התפלה, וודאי שאין צריך לחזור ולהתפלל שנית שהרי הלכה היא שאין הברכות והתקיעות מעכבים זה את זה, ועל כן יחזור ויתקע בלא לברך, אך אין להוכיח מכך לנידון ברכת הקידוש ולפסוק שיצטרך לברך שנית את ברכת הקידוש שיש בזה חשש ברכה לבטלה.

אך למעשה נקט שיש לחזור ולקדש, וכמבואר בשו"ע (סי' ע"ב) לענין קידוש במקום סעדה שאם קידש ורצה לאכול במקום אחר צריך לקדש מתחילה, ואף שקידוש במקום סעודה אינו אלא דרבנן, ומפני שצריך לטעום יין בשעת הקידוש וכמו שאמרו חז"ל 'זכרוהו על היין' שצריך שיהא שם טעימת יין ויאמר הקידוש עליו, ועל כן מי שקידש כדין אלא שאינו יכול לטעום מהיין וכגון שנשפך לו הכוס יוכל לומר שוב את ברכת הגפן, ודין, שהרי הקידוש נעשה כדין. אולם בדין קידוש במקום סעודה שאינו יכול לאכול במקום שקידש צריך לקדש שנית במקום שיאכל, ובנידון מי שבירך על המים ולא היה לפניו יין צריך לברך מחדש, שכיון שלא היה יין נמצא שלא קידש על הכוס כלל אך אם היה לפניו על השולחן יין, יצא ידי חובה וישתה את היין ודיו.

ובמגן אברהם (שם ס"ק לב) פסק גם כן, שאם בירך על המים והיה בדעתו לשתות יין, אין צריך לברך שנית בורא פרי הגפן. וכן פסק המשנה ברורה.

ועיין בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עד סעיף מג) שכתב, מעשה באחד שבירך כל ברכות ההבדלה על הכוס ואחר כך נמצא חומץ, ונראה שיש לו להביא כוס יין ולברך בורא פרי הגפן, והמבדיל, על דרך שכתב הרדב"ז (סי' תל"ז) שאם קידש אור שבת, ונמצא הכוס חומץ שחוזר ומקדש.

ומסתברא שברכת בורא עשבי בשמים ומאורי אש יצא ידי חובה ואין צריך לחזור ולברך. אך בורא פרי הגפן והמבדיל צריך לחזור כמו בקדוש ואין לחלק ביניהם.

אולם בכף החיים (סי' רצ"ו ס"ק כא) הביא דבריו החיד"א, וכתב לפי דברי הטור בשם פרקי דר"א שמי שאין לו יין במוצאי שבת יבדיל בלא כוס, אף שלא קיי"ל הכי, מ"מ אם עשה כן בדיעבד יצא, כיון שהבדלה על הכוס לכו"ע דרבנן, וחיישין לברכה לבטלה.

כיצד הניח הנזיר תפילין על שערותיו

בשולחן ערוך (או"ח סי' כז ס"ד) פסק המחבר, לא יהא דבר חוצץ בין התפילין לבשרו, בין בתפילין של יד בין בתפילין של ראש.

במחצית השקל (שם סק"ד) כתב שמי שיש לו שערות ארוכות הרי זה חציצה, ובאחרונים (מור וקציעה, קצור שולחן ערוך סי' י"ד, כף החיים סי' כז ס"ק טו, משנה ברורה ס"ק טו, ועוד) נקטו כך להלכה.

כמו כן בבן איש חי (שנה ראשונה פרשת חיי שרה אות ה) כתב, לא יהיה דבר חוצץ בין תפילין לבשרו, והאחרונים ז"ל פקפקו במגדלי שער הרבה בראשם, דכיון שגדלים הרבה, ליכא למימר היינו רבתייהו וכו', והם חוצצים כשלוש התפילין עליהם, וצריך להזהיר המון העם בדברים אלו, במצוה רבה ויקרה זו.

אמנם בערוך השולחן (שם ס"ד) כתב, יש רוצים להחמיר גם כשהשיער גדול מאד שהוא חציצה, ואיני רואה בזה שום טעם, שאיזה גבול נתן להשיער, ושיער הראש כעצם הראש דמי, ואולי אם יש לו בלורית שמסבב גם צדדי השיער של מקום אחר למקום הנחת תפילין בזה וודאי יש חציצה, אבל לא השיער הטבעי הגדל במקום זה וכן המנהג פשוט, ואין לפקפק כלל בזה. וכן נקט גם בספר מנחת אהרן (כלל ח אות ח).

ובאור לציון (ח"ב פמ"ד אות יט) הביא לכך ראיה מהמבואר בסוגיין שנזיר שמשון אינו מסתפר לעולם והרי לא יעלה על הדעת שיפקיע עצמו ממצות תפילין ועל כרחק שאינו חוצץ וכל שכן המגדלים לנוי, שכל שעושה כן לנוי אינו חוצץ, וכל זה כשהרצועות מתהדקות לראשו אבל כשאין הרצועות מתהדקות אין זה נחשב הנחה כמבואר ברמ"א (סי' כה ס"ח).

והנה בהערה זו כבר עמד המלבי"ם בארצות החיים (סי' כז המאיר לארץ ס"ק יט) והקשה, כיצד הניח הנזיר תפילין על שערותיו הגדולות. ובקונטרס 'דא גזירת אורייתא' (להגאון ר' יהושע אלטר ווילדמאן) כתב ליישב, שהיות והנזיר מצווה על פי דין תורה לגדל שער ראשו, ואסור לו לגלחו, הרי השיער שלו הוא כחלק מגופו, שהרי אין בידו להתגלח, מה שאין כן כל אדם שבידו להתגלח, השיער הוא כדבר נפרד מהגוף והרי הוא חוצץ.

תירוץ נוסף כתב שם (עמוד י) הגאון ר' פנחס עפשטיין שהשער אינו חוצץ אלא מדרבנן, ולכן בניזר אין חשש, כיון שרבנן לא גזרו שהשער חוצץ במקום מצוה ואיסור תגלחת, ועיין שם עוד שהארץ וכתב שיתכן שהנזיר לא היה מניח אלא תפילין של יד, וכשם שהכהנים לא היו מניחים תפילין כשהיו עסוקים כל היום בעבודה.

ובשו"ת קרן לדוד (סי' י) נשאל אם מותר להשאיל תפילין לאדם המגדל שער ראשו, או שמא יש לחשוש שכיון ששערותיו גדולות והרי זה חציצה לתפילין ברכתו לבטלה, והארץ הרבה בענין זה, ולמעשה נקט שאין זה דבר ברור ששערות ארוכות הם חציצה, אך לא יברך על תפילין של ראש משום חשש ברכה לבטלה, ואם לא ישמע ויברך גם על של ראש אין לחוש. ובשו"ת ארץ צבי (סי' י) גם דן בשאלה זו, ונקט שצריך להניח את התפילין בברכה, עיי"ש. ובשו"ת עזרת ישראל (סי' צא) כתב ללמד זכות על המניחים תפילין של ראש על שערות ארוכות שאין בזה משום חציצה דהוי ליה כמין במינו שאינו חוצץ. ובספר אות חיים ושלום (סי' כז סק"ו) כתב להוכיח מהדין המבואר בשו"ע (יו"ד סי' קע"ב ס"ב) שמי שקרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולהדמות להם, מותר לו לגדל בלורית, ובט"ז (סק"ה) ביאר שהיינו מפני שגדרי 'ובחוקותיהם לא תלכו' נמסר לחכמים להחליט מה בכלל האיסור, וחכמים החליטו שבאופן כזה לא נאמר לאו זה, והנה אם שער מרובה חוצץ לתפילין כיצד עקרו חכמים מצות תפילין שהיא דאורייתא והתירו למי שקרוב למלכות לגדל שער ראשו, אלא ודאי שאין זה חציצה דאורייתא, אלא מדרבנן. ועיין עוד בספר בית ברוך (על חיי אדם כלל יד הערה בס"ק פו).

ובעיקר עניין גידול בלורית האריך הרבה בקונטרס 'דא גזירת אורייתא' (להגאון הנ"ל) והוכיח שיש בזה כמה איסורי תורה, עיי"ש.

שעת הטבילה בערב שבת

בשו"ע (או"ח סי' רס ס"א) כתב המחבר, מצוה לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין, בערב שבת. וברמ"א הגיה בדברי המחבר, שהמצוה היא לרחוץ את כל גופו, ואם אינו יכול, ירחוץ רק את פניו ידיו ורגליו.

בקיצור שולחן ערוך (סי' עב ס"ב) כתב, מצוה על כל אדם לרחוץ בכל ערב שבת פניו ידיו ורגליו בחמין, ואם אפשר ירחץ כל גופו בחמין, ויטבול את עצמו במקוה.

בזמן הראוי לטבול בערב שבת, נאמרו ונשנו כמה דיעות. **בשל"ה הק'** (שער האותיות אות קדושה ד"ה ומצאתי) כתב בשם **הכנפי יונה** שזמן הטבילה מחצות היום ואילך, ו**בליקוטי מהרי"ח** (סדר התנהגות ער"ש) הביא בשם **סידור ר' שבתי** שהטבילה תהא אחר שעה השישית, ולא קודם, ו**בחיי אדם** (ר"ה קלח ה) כתב שלא יקדים לטבול קודם שעה אחת לפני חצות.

אמנם **בשל"ה הק'** (שם) מבואר שאף שרשאי לטבול מחצות היום, עדיף לטבול סמוך לזמן קבלת שבת, וכן מבואר **באור צדיקים** (סי' כח), ו**בדברי תורה** (ח"א אות יא).

בשערים המצויינים בהלכה (סי' עב ס"ק לב) הביא בשם **בעל המנחת אלעזר** שמנהג הדברי חיים **מצאנו** לטבול סמוך לכניסת השבת, והביא לזה סמך מירושלמי (תרומות סוף פ"ח) שאמרו, שר"י נשיאה ור"נ ב"ר שמואל הלכו לרחוץ סמוך לערב.

אך **בערוך השולחן** (או"ח סי' רס ס"ו) כתב, שיש שמאחרין הרבה המרחץ והמקוה ואומרים שכן הוא ע"פ הקבלה וטועים הם ויש לגעור בהם, עיי"ש.

ובמשנה ברורה (שם סק"א) כתב שמאד יש לזהר שלא יבוא ע"י מצות הרחיצה לחשש חילול שבת, ובעו"ה הרבה נכשלין בזה בימי החורף כשהימים קצרים שיושבין כמעט עד שחשיכה, ואף אם גמר את עצם הרחיצה בהיתר, ג"כ מזדמן איסור לידו שפעמים הוא סורק את ראשו בסוף שהיא מלאכה דאורייתא בשבת. גם מצוי שאחר גמר כל הפעולות סוחט האלונטית מהמים שנבלע בו והוא בכלל מכבס, וראוי לכל מי שנגע יראת השם בלבו למנוע את העם מזה, וזכות הרבים יהיה תלוי בו, וגם כדי שלא יתפש ח"ו בעונם, וכידוע מאמר חז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו, וכל מי שיש לו למחות באנשי עירו ואינו מוחה, נתפס בעון אנשי עירו.

בשו"ת עמק הלכה (ח"ב סי' כד) דן גם בעניין זה, וכתב להוכיח מסוגיין שגם אם טובל בתחילת היום, ניכר בזה שעושה כן לכבוד שבת, שהרי אמרו 'לגלוחי מן צפרא דמעלי שבתא, אחוהי מגלחין', שמכך רואים שהמתגלחים לכבוד שבת, מתגלחים בבוקר. אולם כתב שיש לחלק בין טבילה לתספורת, ומפני שגילוח הוא כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מנוול, ולכן גם כשמתגלח בבוקר ניכר, יש בזה תועלת, כיון שעל ידי כך אינו נכנס מנוול לשבת. אבל בטבילה שהוא לכבוד השבת, יש סברא לומר שכל כמה שטבילתו סמוכה יותר לשבת, הרי זה כבוד גדול יותר לשבת.

והביא **שברמ"א** (סי' רסב ס"ג) כתב שלא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב, ו**בדעת תורה** (סי' רס) הביא כן מנגיד ומצוה שכתב בזה הלשון: 'מורי ז"ל כשהיה עולה מבית הטבילה וכו' וג"כ לא היה טובל אלא אחר ד' שעות על היום ולא קודם, ועיקר גילוי תוספת שבת לא הוי רק אחר חצי היום, ואפשר כל מה שיהיה קרוב לליל ש"ק יתגלה יותר תוספת השבת'.

פדיון הבן שנעשה שלא בזמנו

בשו"ת יהודה יעלה (ח"ב סי' רנד אות ג) נשאל על דבר פדיון הבן שנעשה בטעות ביום אחד קודם לתאריך הנכון בו היו צריכים לעשות את הפדיון.

והביא דעת **הב"ח והש"ך** (יו"ד סי' שה) שאם מלאו כט ימים, יב שעות, ותשצג חלקים, דהיינו חדש שלם יוצא ידי חובת פדיון, ועל כן אם הפדיון היה לאחר חודש שלם אף שזה לא היה יום הלי' יצא ידי פדיון, [ודבר זה שייך בנידון השאלה (שם) שהוולד נולד בבין השמשות].

אולם, דעת **המג"א** (סי' שלט סק"ח) ו**החכם צבי** בתשובה (סי' קיד) שאף אם עברו כט ימים יב שעות ותשצ"ג חלקים, עדיין אי אפשר לעשות פדיון כל שלא עברו שלשים יום שלמים דווקא.

ראיה לשיטתם הביא **המהר"י אסאד** ממה שאמרו בסוגיין לדעת ר' יונתן, ימים שצריכים למלאות הוי אומר שלשים כלומר חדש, וכן גם לגבי פדיון הבן שנאמר, ופדויו מבין חדש תפדה שלשים יום משמע חדש.

וסיים שם, שראה **בברכי יוסף** (יו"ד סי' שה ס"ק יד) שהסיק בשם **הפנים מאירות** (ח"א סי' ג) ו**שו"ת פרח מטה אהרן** שאם עשה בדיעבד את הפדיון קודם שלשים יום, [אף שכבר עברו כט ימים יב שעות ותשצג חלקים] יש לחזור ולפדותו ולא יברך, שבלא"ה אין בנו פדוי.

עד ועד בכלל, או עד ולא עד בכלל

בבאר היטב (אבהע"ז סי' קמד סק"א) כתב בשם **המהרי"ט** להסתפק, על האומר מהיום עד יום פלוני, או עד שלשים יום, אם יום האחרון בכלל או לא, והספק הוא אם עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל.

ובערוך השולחן (שם ס"ב) כתב, שעד ועד בכלל. ואע"ג שנחלקו בזה תנאים ואמוראים בסוגיין, ומפורש אמרו חז"ל שיש מהם עד ועד בכלל ויש דלא הוי בכלל, ובלשון בני אדם עד ולא עד בכלל (ר"ן נדרים סא). מ"מ ברור שזהו בדבר שמסויים וחלוק ממה שלפניו כמו עד הפסח עד החג וכיוצא בזה שימים אלו יש להם שם אחר משלפניהם אבל במה שאינו חלוק משלפניו עד ועד בכלל ולכן פסקו חז"ל לעניין זמן תפלות שאמרו עד ד' שעות עד ו' שעות דעד ועד בכלל כדאיתא בברכות (כז.). מפני שהשעות שוות הן בשמן, וגם בלשון תורה כן הוא שבחמץ כתיב מיום הראשון עד יום השביעי והוי עד ועד בכלל ובמצורע כתיב מראשו ועד רגליו ולא הוי עד ועד בכלל (ערכין יח:).

ועיין **ביפה ללב** (ח"א או"ח סי' ע סק"ד) שהאריך בענין זה בנוגע לכמה וכמה דינים, אם אמרינן עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל.

זמן אמירת תפלת הדרך, בעיר או מחוץ לעיר

בסוגיין מבואר שהאומר הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני אומדים כמה ימים מכאן ועד מקום פלוני אם פחות משלושים יום הרי הוא נזיר שלושים יום, ואם הדרך היא יותר משלושים יום, הרי הוא נזיר כמנין הימים, ומקשה הגמרא שבמשנה אמרנו שהאומר הריני נזיר מכאן ועד סוף העולם אינו נזיר אלא שלושים יום כי כוונתו היתה לומר משלושים יום אלו ארוכים לו כמכאן עד סוף העולם וא"כ נאמר כך גם כאן שאומר מכאן ועד מקום פלוני כוונתו שהשלושים יום ארוכים לו כאותו מרחק, ותיצרו שמדובר 'כשהחזיק בדרך'.

בראשונים ישנם כמה מהלכים לבאר את תירוץ הגמ' שמדובר 'כשהחזיק בדרך', יש שפירשו שכיון שהוא כבר עומד באמצע הדרך, מוכח שאין כוונתו לומר שהדרך ארוכה עליו, וממילא כשאומר הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני, אין כוונתו לומר שהימים ארוכים לו כמו מרחק זה, אלא שעד שיגיע למקום פלוני יהיה נזיר.

אמנם יש שפירשו את תירוץ הגמרא, שהיות והוא עומד לצאת לדרך הרי הוא נזיר כדי להינצל מסכנת הדרך.

נמצינו למדים שישנם בראשונים שני מהלכים לבאר את מה שאמרו 'שהחזיק בדרך', יש מבארים שהיינו שכבר יצא לדרך, ויש שכתבו שהיינו קודם צאתו לדרך.

החיד"א בספרו שער יוסף על מסכת הוריות (ד.) הביא ראיה ממחלוקת זו לנידון הפוסקים בהלכות תפילת הדרך, מתי יש לומר תפילה זו, קודם היציאה לדרך כשעדיין האדם בעירו, או שמא לאחר יציאתו מן העיר.

בטור (אורח חיים ס"ק) כתב, שהרב **רבי מאיר מרוטנבורג** כשהיה יוצא לדרך, היה אומר תפילת הדרך בתפילת שחרית, לאחר ברכת הגומל חסדים טובים לעמו ישראל.

בהמשך דבריו כתב הטור, שיש לומר תפילה זו 'אחר שהחזיק בדרך'. כך פסק גם **בשולחן ערוך** (שם ס"ז) בזה הלשון 'אומר אותה אחר שהחזיק בדרך', וביאר **המגן אברהם** (ס"ק יד) שלא יאמרנה כשעדיין הוא בתוך העיר שדר בה, אף שמכין את עצמו לצאת לדרך, אלא יאמרנה לאחר שיצא מתחום העיר, דהיינו שבעים אמה ומעט אחרי שכלו כל בתי העיר.

לפירוש זה, 'שהחזיק בדרך' היינו שהוא כבר מוחזק להיות בדרך, כלומר שהוא באמצע דרכו.

אולם **הט"ז** (סק"ז) כתב שמשעה שגמר בלבו והכין את עצמו לצאת לדרך יוכל לומר תפילה זו, וכך פירש את דברי **השולחן ערוך** 'שהחזיק בדרך', כלומר שיהיה מוחזק בודאי לילך, וסיים **הט"ז** (שם) 'ראיתי לקצת מקפידים שלא יאמר אותה עד שהוא דוקא חוץ לעיר על השדה, ואין לזה שורש ועיקר מכל הפרושים, והרי **מהר"ם מרוטנבורג** היה מתפלל אותה בבקר ביום שרצה ללכת בדרך, ומ"מ נראה טעם למה שמתפללין אותה חוץ לעיר הוא משום שאז יאמר אותה עם אחרים, וזכות דרבים עדיף.

ומכל מקום כתבו האחרונים (הו"ד במשנ"ב ס"ק כט) שכל מחלוקת ונידון הפוסקים אינו אלא ביום הראשון ליציאת האדם לדרך, אך לאחר שיצא מעירו, ולן בדרך, יוכל לומר תפילת הדרך בבוקר כשמכין עצמו לצאת אפילו כשהוא עדיין בעיר, כיון שהוא כבר החזיק בדרך, ואף שכעת הוא בעיר, מכל מקום הוא כבר מוחזק באמצע הליכה בדרכים. ועיין בדעת תורה **למהרש"ם** (או"ח שם).

כבתו ונזיר

האומר אהא הרי זה נזיר

נראה לרמז בזה הלשון דאיתא במסכת סוכה (נב.) דיצר הרע בתחילה נקרא הלך ואח"כ אורח ואח"כ נקרא איש, וכן כתוב מפורש במקרא בשמואל, בבוא נתן הנביא אל דוד על אודות בת שבע פתח במשל פיו 'ויבא הלך לאיש העשיר וכו' לעשות לאורח וכו' ויקח את כבשת האיש הרש ויעשה לאיש הבא אליו' (ב' יב ד), ופירש"י ז"ל הלך עובר דרך עליו ואין מתאכסן עמו. אורח, אכסנאי, איש, בעל הבית. ומבואר במסכת נדרים פ"ק ופ"ק דנזיר מעשה בנזיר אחד שסיפר לשמעון הצדיק הסיבה שנדר בנזיר כי יצרו הסיטו לטורדו מן העולם ולכך נדר בנזיר לשם שמים ע"ש. והיינו כנ"ל כ"א יתן מקום ליצרו, מעט מעט יתגבר ויהיה לבע"ב ולכך לא נתן לו מקום תיכף ומיד, וזהו אה"א ר"ת אור"ח הל"ך א"ש והבן.

(נדבות פי, דף ב.)

כל מלתא דאתיא ממדרשא חביבא ליה

ועוד מפני מה שינה הגמרא בלשונם דאצל שמעון העמסוני כתבו היה דורש כל האתין כו' ואצל ר"ע כתבו עד שבא ר"ע ולימד ולמה לא כתבו ודרש, ותיירץ ע"פ הגמרא מילתא דאתיא ממדרשא חביבא ליה, ומפני זה פירש שמעון העמסוני מלדרוש דכיון דכל מה שדרש היה בחינה של מילתא דאתיא ממדרשא ע"כ חשש שלא יהיה ת"ח חביב בעיני אדם יותר מהקב"ה ע"כ פירש, עד שבא ר"ע ולימד, פי' שלא בגדר של דרש שיהיה בחינה של מילתא דאתיא ממדרשא, אלא לימד שהמציא סברא ולימד דלרבות ת"ח ועי"ז יצא מחשש זה.

(נר ישראל, ש"ס מרן מריזין זי"ע)

זה אלי ואנוהו אנאה לפניו במצות

נ"ל בס"ד, אומרו לפניו, כלומר עיקר היופי צריך להיות שאין כונתך להתפאר לפני בני אדם בנוי זה שעשית. ונ"ל אותיות אנוהו במילואם כזה, אל"ף נו"ן וא"ו ה"א וא"ו, אותיות אחרונות של המילוי עולין מספר במצו"ה, לרמז הנזיר יהיה במצוה דוקא, ולא בגשמיות. גם אותיות אחרונות של מילוי מצוה כזה, מ"ם צד"י וא"ו ה"א, עולים מספר נאה נאה עם הכולל, לרמזו שצריך לעשות המצוה נאה.

(בן יהוידע לרבי יוסף חיים מבאגדד צ"ל)

אמר לי רועה הייתי לאבא

קשה למאי הוצרך לפרש לאבא, וסגי לומר רועה הייתי. ונ"ל נתכוון לחלוק כבוד לאביו, ולומר מה שזכיתי לשבר כח היצר, מפני שהייתי עוסק בכבוד אבי שהייתי משמשו לרעות צאנו, ולכך פירש ואמר בעירי שהוא מקום שמכירים אותי, ובשביל כבוד אבי לא הייתי בוש מלהיות רועה, שהוא תשמיש אדם פחות.

(בן יהוידע, נדרים ט:)

והגלים הסוערים הולכים וגובהים ועומדים לשטוף ולבלוע את המדינה כולה.

לתדהמת כל השומעים שהיו בטוחים שעכשיו יעמוד הרב לדפוק על דלתי רחמים בתפילה וזעקה - צווה הרב שיעמידו על השולחן עוד בקבוקי יין לרוב, ופקד על כל הנוכחים לשתות ולהתבסס כדת היום... אמנם לא חלפו שעות מרובות ושלוחי המלכה חזרו ובאו לבשרו שהים נח מזעפו והסכנה חלפה ועברה.

לאחר זמן שלחה המלכה לקרוא את רבי אלעזר והביעה לפניו את פליאתה והשתוממותה, ששמעה משלוחיה שכאשר באו להודיעו על האסון הקרב ובא - לא רק שלא עמד להתפלל ולקרוא לאלוקיו בבכי וזעקה, אלא עשה הילולא וחינגא ברוב שמחה וצהלה ויין לרוב נשפך שם כמים.

ענה לה רבי אלעזר: אנו דרכנו לרצות את אלוקינו בזה שאנו שומעים לקולו מקיימים את דבריו ועושים מצוותיו, ובזה אנו מבקשים הימנו שאף הוא ישמע לקול תפילתנו וזעקתנו ויפיק לנו רצוננו. ומכיון שנצטוונו בזה היום לשתות להתבסס ולשמוח, אמרנו איפה הבה נקיים את המצווה עלינו ביתר שאת, ובודאי ימדוד לנו במידה טובה להצילנו מן השאת והשבר... ואכן נתקבלו מעשינו לרצון לפניו, וכל המדינה ניצלה. (אוצר יד החיים)

תמחה את זכר עמלק

כתב רבי יוסף חיים מבגדאד זיע"א בעל 'בן איש חי', בספרו 'נפלאים מעשיך'.

מעשה באדם אחד שבא לבית הכנסת בליל פורים בערבית, וישב אצל גביר אחד שהיה מכירו וכשקראו הציבור את המגילה גם הוא קרא עמהם במגילה שבידו, וקרא עד 'וייטב הדבר לפני המן ויעש העץ' ושתק, ומן 'בלילה ההוא' וגו' לא קרא כלום, שאלו הגביר למה קרית רק חצי המגילה, וענה ואמר - מפני כי משם ואילך מדברת המגילה בצערו של המן וצליבתו, והוא קשה עליו הדבר הזה הנעשה להמן, ואינו יכול לקרות או לשמוע ברעה אשר באה על ראשו של המן, חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ותמה עליו הגביר - וכי אוהב אתה את המן ואת מעשיו אשר חשב לעשות ליהודים. וענה הלה בעזות - כן. ושאלו הגביר על מה ולמה, ואמר מפני שהיהודים קשים הם מאד,

שלה נא ביד תשלה

אחד הרבנים התאונן בפני הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א על שכנו שהעיז פניו והתחצף אליו ביום הפורים, ששלח לו משלוח מנות בידי בנו המחופש לקוף, ובודאי לא נתכוון אלא לבזותו ולהשפילו.

נתחייך הרבי והרגיעו - אל יחר בעיניכם כי בודאי לא נתכוון האיש אלא לשם שמחת פורים, והרי יתירה מכך כתב מרן החתם סופר זיע"א - שאפשר לצאת ידי חובת משלוח מנות אפילו על ידי קוף ממש.

היה הדבר לחידוש בעיני הרב שהיה לו ידיעה רחבה בתורת החתם סופר ולא זכר מזאת, הלך וחיפש ולא מצא, עד ששח את הדברים בפני הגאון רבי עקיבא סופר זיע"א גאב"ד פרשבורג והוא הראה לו מקורו של דבר, בחידושי למסכת גיטין (כב:) (כותב החתם סופר וז"ל 'אבל היכי שאמרה תורה שישלח שליח כגון משלוח מנות זה סגי אפילו על ידי קוף וכל הפסולים'. (עולמות שחרבו)

ומשלוח ספרים

כתב בספר 'קורא הדורות' (לג.). בזמן ההוא [של מרן הבית יוסף] היה בצפת הרב רבי שלמה הלוי אלקאבץ בן הרב רבי משה הלוי בן אלקאבץ מקובל גדול, וחיבר ספר 'מנות הלוי' פירוש על מגילת אסתר בשנת רפ"ט ליצירה, ושלחו לחמיו מנחה שלוחה ביום פורים לכלתו במקום ששולחים הבחורים תכשיטי זהב וכסף לכלותיהם, וחמיו וגיסו אחי אשתו קבלו מנחת הספר ההוא בשמחה ובטוב לבב יותר כפלי כפלים משהיה שולח להם תכשיטי זהב ואבנים טובות יקרות הערך, ולכך קרא שם הספר 'מנות הלוי'.

לעשות רצונך חפצתי

נדע היה הגאון הקדוש רבי אלעזר רוקח מאמסטטרדם זיע"א בעל 'מעשה רוקח' בקדושתו המופלאה, אף בקרב גויי הארץ יצא שמו לתהילה, ועד לאוזניה של מלכת הולנד הגיע שמעו, שנה אחת ביום הפורים בעת היסבו לסעודת היום ומשתה היין, באו אליו בבהלה שלוחים מאת המלכה וספרו על הסכנה האיומה המרחפת על הארץ היושבת בפתחי הים, כאשר נפרצו הסכרים העומדים בפני מי הים

והתקבצו שם כל בני הבית, באו גם הילדים כל אחד ואחד מקלו בידו, והתייצבו ועמדו לפני אותו האיש מביטים בו ומתלחשים ביניהם, ומצפים שיגיע זמן ההכאה כדי לחבוטו במקלות, וזה הרגיש שמתלחשים עליו רעה ולא ידע מה הוא, והבחין שכאשר קורא אביהם שם 'המן' בתוך המגילה מביטים עליו כל הילדים בפנים של זעם וחורקים עליו בשיניהם, ונתבלבל מאוד אך לא ידע מה זאת.

כאשר הגיע הקורא לפסוק 'ואת פרשנדתא' הכה ברגליו בקרקע, ותכף ומיד התחילו הילדים לחבוט עליו במקלותיהם וצועקים 'זה המן זה המן' 'זוי המן וזי המן' התחיל האיש לצעק במר נפשו מה רוצים הימנו וקילל את המן ואת בניו אך אין שומע לו, והילדים מכים וחובטים במקלותיהם כל עוד שאביהם מכה ברגליו בקרקע, וקורא את עשרת בני המן בכבודות לאיטו, וכיון שגמר והרים את רגלו מן הקרקע חדלו גם הם מלהכות.

והאיש ההוא קם ממקומו פצוע ומוכה וכל גופו שותת דם וצעק אל הגביר: מה זאת עשית לי, וענה ואמר לו: מה לך נחפז, אין זו אלא הקטנה שבמכות ועדיין הגדולה צריכה לבוא אחריה, נבהל הלה - ומה היא הגדולה, ענה העשיר ואמר לו: עכשיו היו ההכאות במקלות, אבל כשנברך 'הרב את ריבנו' ונאמר אז 'ארור המן' אז 'בואו עליך בעיטות ברגלים ובסנדלים, נצעק הלה - וכי רוצה אתה להמיתני בלילה הזה, ואמר לו: בודאי שאחפוץ להמיתך, הרי אמרת שאתה אוהבו של המן ושונא ישראל כמותו, וגם הודית בפניך שעשית היום מעשה המן והלכת להלשין ולמסור את ישראל למלכות... וכיון שהילדים מכים בכל שנה על הקרקע לכן יכו עתה את המן ממש...

התחיל הלה להתחנן על נפשו ואמר: ידעתי שחטאתי והסכלתי עשו, ועתה די בהכאות אלו שכבר הכונוי לכפרת חטאתי, כי כבר נחלה כל גופי, ובבקשה ממך פטור אותי עכשיו שאלך לביתי, ואמר לו העשיר - מה רצונך ממני וכי תופס אני בך, קום ולך, אך כאשר קם ללכת חברו עליו הילדים והיו מכים אותו הכה ופצו, ואומרים 'המן היכן אתה בורח' הישאר נא כאן הלילה כי למחר בבוקר אנו עומדים למחקך כליל... והיה הלה עומד ובוכה עד שנכמרו עליו רחמי הגביר, ואמר לילדים - למעשה זה אינו המן הרשע ממש אלא בן בתו, היא הבת שנפלה מן הגג ונהרגה, ולכן די במה שקבלו כבר שניהם ועכשיו אל תמיתוהו אלא הניחוהו וילך.

ועתה בין תבין כי יפה דן הגביר את האיש ההוא להכותו במקום המן, על אשר עשה מעשה המן שהלשין ומסר את ישראל, ועסק זה חידשו המן הרשע בעולם, וכל המוסרים והמלשינים כולם הם תלמידיו של אותו רשע.

וצריך להם אדם קשה כמו המן כדי להכניעם, ומה שעשה המן כהוגן עשה, וחבל עליו שנצלב ואבד מן העולם.

שאלו הגביר ומה עשו לך היהודים שאתה שונא אותם כל כך, וסיפר שבאותו היום לקחו ממנו עבור המס של הממשלה כפלי כפליים ממה שראוי לו ליתן, שהקילו מעל העשירים והכבידו עליו, לכך הוא שונא אותם כשינאתו של המן. אמר לו הגביר ואם כן למה לא עשית להם כאשר עשה המן להם, וענה ואמר כבר עשיתי כן בזה היום, שאחר שלקחו ממנו דמי המס, הלך אל שר הממשלה והלשין עליהם בדבר אחד אשר עוד יגיע אליהם ממנו נזק גדול, וכבר תשמענו אחר הפורים.

והגביר בשמעו את הדברים האלה שחק מעט, והראה לו פנים שוחקות כאלו ערב לו הדבר הזה אשר עשה, והנה אחר סיום התפלה כשיצאו מבית הכנסת, זימן הגביר את האיש ההוא שיבוא עמו לביתו לסעודת הלילה, ויבוא הלה עמו ונכנסו שניהם לחדר המסיבה.

דרכו של הגביר ההוא היה לחזור ולקרוא את המגילה בבית עבור הנשים, והיו לו אוכלוסין הרבה בביתו בנותיו וכלותיו וילדים הרבה מבניו ובניו, והיה דרכם של הילדים לעשות צורת המן פנים וידיים ורגלים, ולהלבישו בגדים ומצנפת בראשו, ובעת שקרא אביהם את המגילה והגיע לעשרת בני המן, היו מכים את המן זה המצויר, כן היה מנהגם בכל שנה ושנה.

והנה אחר שהכניסו העשיר את הלה לחדר הגדול של המסיבה, יצא משם כאילו הולך לסדר ענייניו, ונכנס בחדר אחר וקרא אליו את כל הילדים ואמר להם: השנה אינכם צריכים להביא צורת המן להכותה בעת מקרא המגילה, כי הלילה הבאתי לכאן את המן העיקרי ותוכלו להכות אותו בעצמו, התלהבו הילדים ושאלוהו - והיכן הוא נמצא עכשיו, ואמר להם זהו היושב בחדר המסיבה, ושמו הילדים שמחה גדולה, ונתן להם מקלות דקים להכותו בהגיע העת. טענו לפניו הלא בכל שנה ושנה אין דרכינו להכות את המן במקל דק אלא במקל עב, ומה עוד עתה שאנו עומדים להכות את המן בעצמו, אמר להם העשיר - לא כן, שהרי אם תכו אותו במקלות עבים ימות מיד, ומה נעשה למחר בעת קריאת המגילה... והסכימו לדבריו.

ואמר להם אביהם, עכשיו אתם היכנסו כולכם לחדר המסיבה והתיישבו לפני המן וכל אחד מקלו מוכן בידו, ואני אתחיל לקרוא את המגילה, וכשאגיע למקום ההכאה אכה ברגלי על הקרקע, ואתם תתחילו לחבוטו במקלות, ואחר שאסיר רגלי מעל הקרקע לא תכו עוד, וזה יהיה הסימן ביני וביניכם.

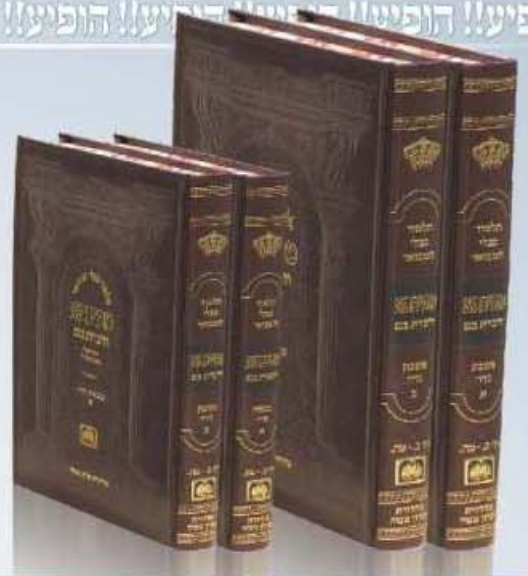
כאשר נכנס העשיר לקרות את המגילה בחדר המסיבה

הופיע!!

'מת'בתא' מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר בשני כרכים בלבד!

<p>ספרים בזול / ענק הספרים אשדוד, חלפתא 10</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ניטלר בני ברק, קוטלר 18</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי הקריה קריית ספר, אבני נור 26</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>סופר ספר בלוטניק בני ברק, חזון איש 23</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>אוצר ספרי קודש בני ברק, קדושת ירו 7</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף ירושלים, בר אילן 1 פינת שמואל הנביא</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי הישיבה ירושלים, בית ישראל 1</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>בית מסחר ספרים בית ישראל 2</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>גירסה ספרים (מול ביה"כ'ס זכרון משה) ירושלים, חפץ חיים 13</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מאורות החיים ירושלים, עמסוס 11</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף בני ברק, דביר בכר ישיבת שומרון</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>פינקלשטיין שרייב ירושלים, מאה שערים 16</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ווים ספרים ירושלים, אשתרי הפרחי 3</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>שיינקיס ירושלים, פתח תקווה 16</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי מאה שערים ירושלים, מאה שערים 15</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף בני ברק, ברטנורא 3</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>קוסמן ירושלים, סורוצקין 31 ב'</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ויסבקר לבוש מרדכי 4</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי האוצר בני ברק, בן דוד 22</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מרכז הספר דושינסקי בית שמש, חזון איש 17</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף בני ברק, נדא 45</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>רובינשטיין ספרים ירושלים, נוד יולדת 6</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מרכז הספר מאידוביץ ירושלים, יחזקאל 5</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרית בית ד' בית ד' עילית, אלעזר הסדעי 11</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>פלדהיים בית שמש, חזון איש 4</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף (התנועה החדשה) בני ברק, מרכז ריפונים</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>המסורה ירושלים, תבוק 8</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מקור הספר ירושלים, מלכי ישראל 3</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי שרנא אשדוד, אלעזר בן חורקנט 12</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>פלדהיים בני ברק, רבי עקיבא 113</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>ספרי האוצר פתח תקווה, הסתדרות 3 03-9130454 /</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>וינגרטן ירושלים, מאה שערים 7</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרים סטור ירושלים, עלי הכהן 18</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי ירושלים ירושלים, נדא 14</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>בית הספרים בני ברק, חזון איש 15</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>ידיד הספרים בית שמש, שד הקישון 48</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>				

להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות

תורה מפוארה בכלי מפואר

תלמוד בבלי המפואר עוז והדר מהדורת פריעדמאן

הש"ס של עולם הישיבות

פורמט בינוני

פורמט בינוני מורחב

בתוספת ספר הערוך לרבנו נתן, כל ספרי רבותינו בעלי התוספות
עם הגהות והוספות מגדולי ישראל, עין משפט השלם.

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות